

A bírálóbizottság értékelése

Szőke Katalin disszertációját s annak téziseit a bíráló bizottság a hazai és nemzetközi russzisztika jelentős eredményének tartja. A dolgozat úttörő vállalkozás, mert olyan új irányokat jelöl ki az orosz szimbolizmus prózapoétikájának leírásában, amelyek az orosz filológián túlmutató irodalomtudományi érdeklődésre tarthatnak számot. Tárgyalásmódja polemikus. A nemzetközi – orosz, angol, német, francia nyelvű – tudományosságban az orosz szimbolista próza s az azzal egykorú irányzatok történetével kapcsolatban felmerült tételeket áttekinti, rendszerezi. Érdemi dialógusba lépve azokkal az irodalomtudományban elfogadottnak számító tényeket principiálisan új megvilágításba helyezi. Saját álláspontját részben a kutatás tárgykörének kibővítése, részben pedig metodológiájának megújítása révén alakítja ki.

Az értekezés tudományos eredményei:

- 1) Új szempontból világítja meg az orosz prózaírásban, a szimbolizmus történetét. A 20. század eleji paradigmaváltás (V. Zsirmunszkijtől eredő s máig elfogadott) tételét problematizálja s újraértékeli, s eltérő következtetésre jut. Míg ui. Zsirmunszkij egyértelműen a szimbolizmus meghaladásaként értékelte M. Kuzmin prózaírását, Szőke Katalin azt mutatja ki, hogy nem meghaladásról, hanem párhuzamos irányokról van szó. Ez megváltoztatja az irodalomtörténet tárgyalt korszakáról való gondolkodást.
- 2) Új elemeket von a kutatás tárgykörébe: M. Kuzmin és A. Belij prózaírásának eddig kevésbé tárgyalt, az irányzatot érintő kutatás szempontjából eddig kiaknázatlan összevetését végzi el. M. Kuzmin tüzetes bemutatása novumként gazdagítja az irodalomtörténet-írást.
- 3) Megújítja a kutatás módszerét: a tárgyalt szerzők esszé- és szépirodalmi prózáját együtt, egymás tükrében mutatja be. Ezáltal e szerzők „manifesztum”-ként elfogadott tételeit költői gyakorlatuk perspektívájából újraértelmezi. Másfelől: az irodalmi szöveg és a képzőművészeti alkotások közti párhuzamokat, összevethető elemeket hangsúlyossá teszi, az interpretáció körébe vonja.
- 4) A dolgozat a regényműfaj tipológiájának kutatásához is új adalékkal járul hozzá. A tárgyalt szerzőkkel kapcsolatban új módon – s részben új anyagon – veti fel a „beavatási regény” – mint „hibrid műfaj” (a nevelődési és az iniciációs regény keveréke) problémáját.
- 5) Az értekezés világirodalmi dimenzióba emeli, az „ezüstkör”, az orosz szecesszió irodalmi tendenciáit és összművészeti jelenségeit. A szerző rámutat azok kapcsolatára az európai irodalom és kultúra egykorú fejleményeivel.

A fentiek alapján a bizottság javasolja Dr. Szőke Katalinnak a MTA doktori fokozat odaítélését.